

bi zaradi tega krajnemu šolskemu svetu peli hvalo, četudi jo v polni meri zasluži, pač pa moramo zaklicati vsem drugim: »Pojdi in stori tudi ti takole«

V prvi vrsti velja ta klic naši beli Ljubljani, ki se je dala po gorenjskemu trgu prekositi — in — pardon! — osramotiti. Ali so draginjske razmere v metropoli ugodnejše, da se nihče ne odzove klicu po pomoči? To kar je storil Tržič, bi storila lahko tudi Ljubljana. In drugi kraji? Ne govorite vendar vedno o važnosti učiteljskega stanu, ne poudarjajte vedno, kako važen in odličen faktor je za kulturno in socialno življenje našega naroda! Pomagajte mu! Dokler tega ne storite, smatramo vse vaše himne na naš stan kot gole puhlice-fraze, s katerimi nas krmite, ker nam drugega nečete dati, ker nimate za nas src, kakor vam je na učiteljskem shodu o Veliki noči govornik opravičeno zalučal v brk. Indignirani ste bili tačas; delali bi se najrajši razžaljane, trdili ste celo, da imate srca za nas — a dokaz za svojo trditev ste dolžni še danes.

Pri sedaj obstoječih razmerah, pri občeznani draginji se nehote spominjamo onih naših tovarišic in tovarišev, ki nimajo prostega stanovanja, ki morajo od svoje borne plače plačevati visoko stanarino. Mislili bi, da se bo ta ali oni spomnil teh trpinov. Pomota v »regimentskancliji!« Nihče se jih ne spomni, nihče ne misli na to, da glojejo ti siromaki ob ubožtvu in pomanjkanju! Pri tem nam hodijo na misel naše šolske stavbe. To je pravo sršenovo gnezdo, ki bo treba vanj prav pošteno dregniti. Nikjer ne ščedijo toliko kakor pri teh, a ščedijo nespametno, ker zidajo take stavbe, da zadoščajo jedva za par let in potem so premajhne in nedostatne. Sobe navadno odmerijo na minimum učencev brez pomisleka na prihodnost, ki privaja vedno več otrok v šolo. Pisarnica je navadno tako velika, da mora iti učitelj iz nje, če se hoče obrniti — potem pride lahko obrnjen nazaj. — Soba za učila je v pisarnici in konferenčna soba tudi tam, torej kar tri v eni. »Le malo stroškov!« to je deviza, kadar zidajo šole, kjer prebiva najdražji narodov zaklad — deca. To je vredno najostrejše graje, in vsi merodajni faktorji naj si za vedno za uho zapišejo: Šola ni nikdar prevelika in šolskih prostorov ni nikdar preveč! Če ni denarja za naše otroke, za koga pa so? — Glede tega vprašanja je še toliko gnilega, da bi se dala napisati cela knjiga.

Silijo nam pikre besede v pero, naslovljene na razne adresate, a za danes opustimo to. — Pač pa vprašamo: Zakaj ne delajo merodajni faktorji na to, da bi v novih šolskih poslopih ne bilo prostih stanovanj za vse učiteljstvo, in če že ne prostih, pa vendar proti majhni odškodnini? Občino — posameznika bi to malo težilo, a bednemu učiteljstvu bi bilo stem izdatno pomagano. »Src nimajo« nam sili na jezik, src ne zgoraj ne zdolaj. Delo naše uživajo za manj nego beraško plačo, svojo deco hočejo imeti vzgojeno in otesano — a da bi nam pomagali, pomagali vsaj oni, ki nam tolikokrat zatrjujejo, kako važen faktor smo, kako potrebni deželi in državi (ta ne da ničesar, čeravno vedno zahteva, da naj uči šola, kako sladko je za domovino — umreti) — o tem ni niti govora! Trpin-učitelj molči, saj si vaje trpeti! A trpin-učitelj neče več molčati!

Pokojnina istrskega učiteljstva.

Več tovarišev me je vprašalo, kako in kaj je sklenil naš deželni zbor v zadnjem zasedanju glede upokojevanja učiteljstva. Zato naj navedem tukaj nekoliko glavnih določeb o tem. Načrt še ni sankcioniran, zato se mi ne zdi vredno, tu objavljati vse podrobnosti, a kogar zanima, dobi vse to v listu »Vita autonoma«, 12. zvezek z dne 31. oktobra 1904. Glavne določbe pa so te:

1.) Za celo pokojnino je določeno 35letno službovanje od časa zadobitve sposobnosti.

2.) Kdor je upokojen pred dovršenim 5. letom, dobi kot odpravnino enoletno plačo, a kdor je upokojen po dovršenem 5. letu in pred dovršenim 10. letom, dobi dvoletno plačo kot odpravnino. Po dovršenem 10. letu dobi upokojenec 40 % in za vsako nadaljno leto službovanja 24 % všteto plače kot pokojnino. Dovršenega $\frac{1}{2}$ leta se šteje za celo leto.

3.) Ob smrti učiteljske osebe se plača njenim preostlim tromesečna plača za bolniščne in pogrebne stroške in imajo pravico, uživati še tri mesece stanovanje, ki ga je uživala pokojna oseba.

4.) Do pokojnine, oziroma odpravnine ima pravico le ono usposobljeno učiteljstvo, ki je definitivno nastavljeno; onemu, ki ni zadobilo definitivnosti, a je usposobljeno, se povrne iz pokojninskega zaloga to, kar je vplačalo vanj.

5.) Vdova, ki je preostala po učitelju, ki je imel pravico do pokojnine, dobi kot pokojnino 40 % zadnje soproge plače, a za vsakega otroka $\frac{1}{3}$ svoje pokojnine kot vzgojnino, vendar ne smejo vse vzgojnine presežati nje pokojnine in vsota vdovin pokojnine in vseh vzgojnim ne sme presežati zneska pokojnine, ki bi jo dobil pokojni ob času smrti.

6.) Ako pokojni učitelj ni ostavil vdove, pač pa sirote, ki niso dosegle 20. leta svoje starosti, dobé te kot konkretalno pokojnino $\frac{1}{2}$ pokojnine, ki bi jo imela dobiti vdova; ako je pa konkretalna pokojnina manjša kot znesek vseh vzgojnin, doda se še toliko po glavah, da se doseže ta znesek.

7.) Sirote in vdove podučiteljev, ki so se poročili brez dovoljenja okraj. šol. oblasti, nimajo pravica do pokojnine, ne do vzgojnine. Enako nimajo te pravice vdove in sirote onih učiteljev, ki so se poročili potem, ko so že bili vpokojeni, ali če so se poročili v času dejanske službe, pa so pred poroko bili dovršili 60. leto svoje starosti.

8.) Za odmeritev pokojnine je merodajna ona plača, ki jo je uživala učiteljska oseba tik pred upokojenjem, oziroma tik pred smrtjo. V to plačo se šteje: letna plača, opravilnina in kvinkvenije, izvzeta je pa stanarina in vse druge remuneracije.

9.) Zato bo plačevalo v pokojninski zalog vse usposobljeno učiteljstvo, naj je imenovano definitivno ali provizorno, prvo leto po usposobljenju 10 %, a vsako naslednje 4 % od plače, ki jo uživa. Vselej, ko plača priraste, plača 10 % od prirastka. Odbito je pa $\frac{1}{2}$ % plačevanje za okraj. učit. knjižnico.

10.) V istem zasedanju se je spremenil § 23. dež. šol. zak. z dne 9. oktobra 1901 v toliko, da se je ustanovila letna plača 900 K za podučitelje, 800 K za podučiteljice, ki so usposobljeni, a za neusposobljene podučitelje 800 K in 700 K za neusposobljene podučiteljice.

Provizorični učitelji (učiteljice) brez usposobljenja dobe 80 % one plače, ki je določena za definitivne na onem mestu.

11.) Dalje se je vničil § 31 dež. šol. zakona z dne 3. novembra 1874 in se določilo, da potrebujejo provizorični podučitelji za poroko dovoljenja od okraj. šol. oblasti, a ženskemu osebju se je vzela pravica do poroke. Žensko učiteljstvo, ki se poroči, je odpuščeno iz službe 1. dan meseca po poroki, a izplača se mu kot odpravnina dvojni znesek onega, kar je že vplačalo v pokojninski zalog.

To so glavne poteze izprememb, ki so jih sklenili v zadnjem zasedanju našega dež. zbora. Omeniti mi je le še, da sme upokojeno učiteljstvo, ne da bi bilo v nevarnosti, da izgubi pokojnino, opravljati javne službe, s katerimi je zvezana plača. Kako so se vedli razni poslanci pri tem, pa sporočim ob prihodnji priliki.

Dr. Sitnež.

V ofenzivi.

(Dalje.)

Pribiti pa moramo, da razumemo pod besedo klerikalizem le one duhovnike in lajke, ki vedoma in s premislekom rujejo v javnem in zasebnem življenju, se pehajo in bore za ljudsko nadvlado, čast in slavo s sredstvi, ki so veri naravnost nasprotna in ki bijejo resnici naravnost v obraz. Klerikalizem očitno taji, da bi bil škof odgovoren za početje svojih podložnikov v političkih zadevah in za nesramno pisarijo po časnikih. Krek sam pravi: »Če Tibera izstopi, če Nil ne izstopi — po škofih! To je krivično, sloni na neresnici, zavira trezen razvoj, ker slepi.« To trdimo tudi mi, da je krivično, da bi škof moral ravno povsod imeti svoj nos. On naj skrbi za dušni blagor, red in razvoj cerkvenih zadev v svoji škofiji, temu ne ugovarja nihče. Čegavi so bili pred volitvami hujskujoči ter skozinsko skoraj samo politični pastirski listi in navodila za ljudstvo in duhovščino? Kdo daje dobre župnije onim duhovnikom, ki se izkažejo kot posebno dobri hujskači in zaslužni konsumarji? Kdo šikanuje in celo v pokoj sili one duhovnike, ki se nočejo udeleževati bratomornega boja, marveč mirno izpolnujejo svoje stanovske dolžnosti? Kdo podpira naravnost hujskajoče, razžaljeno in pohujšljivo klerikalno časopisje? Mar ni to škof? To je tista Tibera in Nil, ki preplavlja naše ljudstvo z napačnim, zavedljivim in pohujšljivim fanatizmom, ker se laže in trdi, da bijejo boj zoper brezverce — liberalce, medtem ko bijejo boj pod sleparsko krinko — za ljudsko nadvlado. Škof sam je izjavil v »Domoljubu«, da odobruje sedanje katoliško časopisje, ki bije boj zoper liberalizem na žaljiv, lažnjiv, obrekljiv in nesramen način. Predaleč bi prišli, ako bi hoteli to dokazati z raznimi citati. Le eno hočemo pribiti, to namreč, da imamo pri nas škofa, ki ali ne ve, kaj je pregrešno, hudobno, nesramno in obrekljivo, ali pa je unikum med avstrijskimi škofi, ki provzročča s svojo avtoriteto, da se greh, sovražstvo in pohujšanje in brezverstvo množi od dne do dne. Avstrijski škofje priporočajo duhovščini in vernikom mir, spravo, medsebojno ljubezen in pravičnost glede narodnostnih zadev ter spoštovanje in ljubezen do monarha in očetnjave, da bi ta ne razpadla zaradi vedno rastočih preprirov. Pri nas je pa skoraj vse obratno. Čujmo, kaj piše »Slovenec« v 291. številki lanskega leta: »Tirolski domači preprirov in škofje.« — Tirolski škofje so izdali pastirski list na svojo duhovščino, s katerim hočejo zatreti preprirov. Uka-

zujejo jim: 1. Da naj ne store ničesar niti za, niti proti »Bauernbundu« in naj se ne udeležujejo njihovih zborovanj. 2. Duhovniki naj se varujejo, da v političnih vprašanjih ne pridejo v nasprotje in se najrajše ognejo takemu delu, nego da bi zaradi njega trpela edinost. 3. Katoliškim časopisom je strogo prepovedano ostro polemizovati proti katoliškim lajikom, ki so drugega političkega mnenja.« Iz tega lahko razvidimo, kdo je odgovoren za ves naš pogubljeni, bratomorni boj, za politično fanatično nasprotje, za nesramo pisavo po katoliških časopisih in neprestano hujskanje in obrekovanje zoper svobodomiselce ali liberalce.

Vprašanje nastane sedaj, ako je svobodomiselna stranka dovoljena ali ne, ali je pregrešna ali ne. — Pojasnili smo že, da opazujemo boj v prirodi, pri človeku in v človeškem društvu. Povsod vidimo stati silo proti sili, opozicijo proti večini. Pojasnili smo tudi, da ne nasprotujemo pravi prostomiselnici verskim dogmam, ampak samo nadvladi klerikalizma. Klerikalizem je škodljiv privesek cerkvi. Kakor beremo v zgodovini, se je bil neprestani boj med klerikalizmom in svobodomiselci. Liberalizem je torej jako star in še vedno čvrst in svež, ne pa zastarel in v propadu, kakor je trdil v nekem pastirskem listu ljubljanski škof. — Ako je ustvaril Bog povsod v prirodi, pri človeku in v človeški družbi silo proti sili ali opozicijo proti večini, je tudi božje delo boj liberalizma proti klerikalizmu. Brez božje volje se ne more zgoditi ničesar. Ta opozicija mora biti, ker bi drugače zavlada med verniki velika mlačnost, tako da bi greh smatrali za krepost in čednost. Ali se ne huduje naš klerikalizem, kadar mu očitajo kako pregrešno dejanje? Ali niso klerikalci pošiljali dr. Šusteršiču zaupnic, ko se je dogodil oni škandal zaradi umazanih rok pri sodnji, prizivnem sodišču in v drž. zboru? Kdo gleda klerikalizmu na prste, na njegova početja, dejanja in nehanja? Ako bi ne bilo liberalizma in liberalnega časopisja, bi ti ljudje uganjali še grše reči, kar bi bilo gotovo še v večjo škodo veri.

(Dalje.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Prošnja „Pedagoškega društva“. Vsa slavna šolska vodstva, oziroma krajne šolske svete, gg. učitelje in učiteljice, ki so prejeli v tem šolskem letu podrobne učne načrte ali pa našo zbirko učnih slik in jih niso vrnila pa tudi članarine ne plačali, prosimo kar najvljudneje, naj se spomnijo svoje dolžnosti in nam pošljejo ali članarino — 2 K — ali pa za načrte 2 K, za slike pa 1 K 50 h, kar so že prejeli. — Imamo dolžnosti, ki se jih ne moremo otresti. Postaviti moramo spomenik rajnemu I. Rozmanu, kar pa bomo lahko izvršili le tedaj, ako nam ostanejo zvesti vsi člani ter izvrše svojo dolžnost. Le v edinstvu nam je moč, in zvesti moramo biti dolžnostim, zakaj: Kdor ne spoštuje se sam, podlaga je tujčevi peti. Nadaljevanja učnih načrtov razpošljemo kakor hitro izidejo.

Štajersko.

„Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj“ zboruje v nedeljo, dne 12. marca t. l. ob 11. uri dopoldne v Celju, (okoliška šola) po nastopnem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Društvene zadeve in nasveti. 3. Razgovor o bodoči učiteljski konferenci. 4. Iz šolske prakse. — Zadnjič smo rekli, da zaradi »Zveznega« zborovanja ne bo našega. A ker sem na dan 25. marca sklical vodstveno sejo, se naše zborovanje lahko vrši.

Čenjeno sodruštvo! Bodoča deželna učiteljska konferenca je pred durmi. Treba se bo posvetovati o eventualnih